

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

Conimex

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. (035) 5421000

Algemeen Secretaris

L. Teekman
Kerkstraat 43
3741 AJ Baarn
tel. (035) 5430200

Penningmeester

I. Huls-Brandsma
Wittelaan 8
3743 CP Baarn
tel. (035) 5422974

Overige bestuursleden

P.H. Feitz
(035) 5414794
T. Kruidenier
(035) 5417860

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

**Werkgroep
Omgevingseducatie**

Y. v.d. Akker - v. Laar
Gerard Doulaan 4
3741 RH Baarn
tel. (035) 5417560

Werkgroep Oudheidkamer

R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek
Klaproosstraat 15
3742 RA Baarn
tel. (035) 5415724

Werkgroep 'Baerne'

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951

Redactie Baerne

T. Biemans
H. Bronkhorst
J. Kruidenier
L.J. Stomp

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

**Bezoekadres en bezoektijden
Oudheidkamer**

Burgemeester Penstraat tussen
nr. 2 en 4. Open op maandagen
van 10 tot 12 uur en van 20 tot
22 uur, maar niet op de eerste
maandagavond van de maand
en niet op maandagavond in de
maanden juli en augustus.

Contributie

Minimaal f 25,- per jaar voor het
individuele lidmaatschap.
Minimaal f 35,- per jaar voor een
echtpaar of twee samen-
wonenden.
Minimaal f 12,50 per jaar voor
het jeugdlidmaatschap (14 tot
en met 18 jaar).
Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop "Baerne": f 5,50
verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en
Boekhandel Den Boer,
Laanstraat 69, Baarn

Niets uit deze uitgave mag
worden veelevoudigd en/of openbaar ge-
maakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke
toestemming van de redactie.
Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot
stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD**pag.****Vier achttiende-eeuwse tekeningen van de Pauluskerk****2****Wie water deert, die water keert****9****Van Lettenmeijer aan de Brink****11****Verenigingsnieuws****14****Wandelen in de Laanstraat 2****21**

VIER ACHTTIENDE-EEUWSE TEKENINGEN VAN DE PAULUSKERK

Een verrassende vondst van vier achttiende-eeuwse gekleurde tekeningen van de Pauluskerk was het resultaat van speurwerk in het Utrechts Archief naar oude afbeeldingen van Baarn. Die tekeningen zijn de oudste voorstellingen van de kerk op de Brink die tot nog toe bekend zijn.

De tekeningen, die ingekleurd zijn in rood, blauw en groen, staan in de zogenaamde *Atlas Schoemaker* (1), een ingebonden handschrift van groot formaat, dat eigendom is van het Museum Flehite in Amersfoort en dat tijdelijk wordt bewaard in het Utrechts Archief. Op die tekeningen wordt de kerk van vier verschillende kanten gezien: eerst vanaf de Brink, dus vanuit het zuiden; vervolgens aan de kant van de toren, waar toen de ingang was; en dan twee keer van enige afstand met enkele huizen. Het is interessant het kerkgebouw van toen te vergelijken met de tegenwoordige toestand, want sinds 1888 is de ingang aan de andere kant.

De tekeningen werden gemaakt in 1726 en 1727, toen Everhardus Moesbergen predikant van de Pauluskerk was. De Gereformeerde Gemeente was maar klein, want Baarn had in die tijd niet meer dan 350 inwoners. De mensen leefden van akkerbouw of zij hielden schapen. In de 18e eeuw waren er akkers aan de zuidzijde van de kerk, blijkens een prent uit die tijd, waarop men een zaaier en een boer achter een ploeg ziet. Op een andere prent zie je op diezelfde plek korenschoven staan en mensen die aren rapen. Baarn, dat ooit stadsrechten had verkregen, was al sinds de Kerstbrand van 1481, toen het dorp door Hollandse benden volledig verwoest was, tot een agrarisch gehucht vervallen. Van de Baarnse christenen gingen de Gereformeerden dus naar de Pauluskerk, die in 1580 naar de Reformatie was overgegaan, terwijl de katholieken, sinds 1703, in de Baarnse buurtschap Santvoort, een eigen kerkje met een pastoor hadden.

Andries Schoemaker, tekenaar en verzamelaar

De vier tekeningen van de Pauluskerk werden gemaakt door Andries Schoemaker, een gefortuneerde Amsterdamse zakenman, kenner en verzamelaar van historische penningen en samensteller van een reeks folianten met topografische tekeningen en prenten. Andries Schoemaker werd op 9 oktober 1660 in Amsterdam geboren. Hij wist een fortuin te verwerven als lakenkoopman. Naast zijn werk maakte hij veel studie van de Nederlandse historiepenningen sinds de 15e eeuw. In 1707 voltooide hij over dat onderwerp een handschrift in vier folianten, dat door kenners als een standaardwerk werd gezien.

De Amsterdammer Schoemaker was doopsgezind, en hij was getrouwd met een Amsterdamse gereformeerde vrouw, Rachel Kroll. Hij woonde in Amsterdam achter-

eenvolgens in de Bloemstraat en in de Anjelier-straat. Van 1706 tot zijn dood in 1735 had hij een huis in de Nieuwe Leliestraat (nu nr.10), genaamd *De Stad Sonsbeek*. Aan de rand van Amsterdam, tussen de Drie Baarsjes en de Overtoom, had hij een lusttuin, *Aan de Vierhuisjes*, waar hij met zijn familie en vrienden, bij bruiloften en verjaardagen, feesten gaf. Op 7 juni 1714 was er in zijn lusttuin een dichtersmaal, bij gelegenheid van de bruiloft van zijn zoon Gerrit.

Gerrit Schoemaker (1692 - 1732), die ook lakenkoopman was, had de topografisch-historische belangstelling van zijn vader. Ook hij had een grote verzameling oude tekeningen. In 1725 en 1726 vergezelde hij zijn vader op diens reizen door Noord-Holland (2). Na de dood van Andries Schoemaker in 1735 gingen de handschriften over naar zijn zoon Gerrit (3).

Met 65 jaar pas begonnen

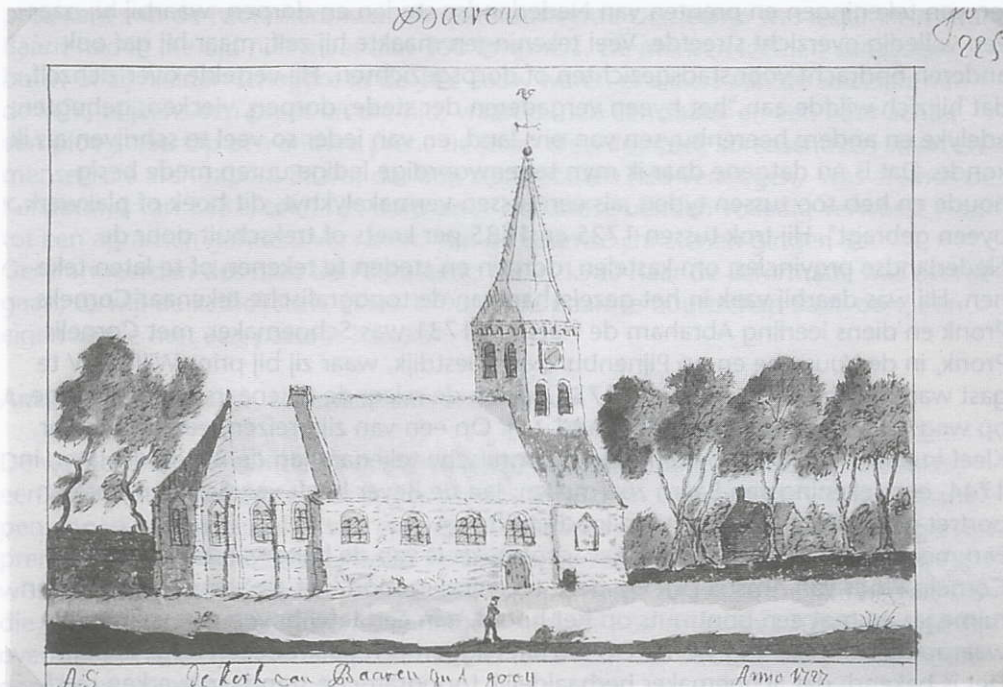
Vader Andries Schoemaker was in 1725 al 65 jaar, toen hij begon met het verzamelen van tekeningen en prenten van Nederlandse steden en dorpen, waarbij hij naar een volledig overzicht streefde. Veel tekeningen maakte hij zelf, maar hij gaf ook anderen opdracht voor stadsgezichten of dorpsgezichten. Hij vertelde over zichzelf, dat hij zich wijdde aan "het byeen vergaderen der stede, dorpen, vlekken, gehugten, adelyke en andere heerenhuysen van ons land, en van ieder so veel te schrijven als ik konde. Dat is nu datgene daar ik myn tegenwoordige ledige uren mede bezig houde en heb soo tussen tyden ,als een tussen-vermakelykhyt, dit boek of plakwerk byeen gebracht". Hij trok tussen 1725 en 1735 per koets of trekschuit door de Nederlandse provincies, om kastelen, dorpen en steden te tekenen of te laten tekenen. Hij was daarbij vaak in het gezelschap van de topografische tekenaar Cornelis Pronk en diens leerling Abraham de Haen. In 1731 was Schoemaker, met Cornelis Pronk, in de Vuursche en op Pijnenburg en Soestdijk, waar zij bij prins Willem IV te gast waren. Een jaar later, in juni 1732, waren de reizende tekenaars in Eembrugge, op weg van Amsterdam naar Friesland. (4). Op een van zijn reizen, een tocht naar Kleef in juni 1731, ontmoette hij de topografische tekenaar Jan de Beyer, die later, in 1744, een tekening van Baarn zou maken. Jan de Beyer heeft van Schoemaker een portret gemaakt, een tekening in loodschrift.

Een meer bekend *Portret van Andries Schoemaker* is van de hand van de kunstenaar Cornelis Ploos van Amstel (5). Op deze tekening in rood kijkt Schoemaker, in een ruime jas en met een bontmuts op het hoofd, aan een tafel boven een vel papier, waarop hij aan tekening werkt. Op die tafel liggen een paar boeken opgestapeld. Het is bekend, dat Schoemaker herhaaldelijk topografische standaardwerken raadpleegde bij het samenstellen van zijn eigen verzameling. Zijn collectie heeft hij bijeengebracht in 38 folianten, waarvan er nog 22 bekend

zijn. In de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap in het Rijksmuseum in Amsterdam bevinden zich negen foliobanden. In de collectie van het Museum Flehite in Amersfoort zijn twee banden, een over de provincie Utrecht en een over de stad. Die banden zijn nu dus tijdelijk in het Utrechts Archief, en in het *Eerste Deel* staan de tekeningen van de Pauluskerk in Baarn. De Atlas Schoemaker, die nooit in druk is verschenen, is intussen in zwart-wit op micro-fiche gezet. Die fiches zijn in het Utrechts Archief te zien. Er komt nog een CD-Rom in kleur.

Penseel in waterverf in kleur

Tot slot nog iets over de vier tekeningen van de Baarnse Pauluskerk. Zij zijn gemaakt met penseel in waterverf in kleur. De afmetingen zijn 13,5 bij 20,5 cm. De kleuren zijn: grijs voor de kerk, geel voor de wijzerplaat en voor de ruiten in de vensters, blauw voor de torenspits, rood voor de daken van de huizen en groen voor de bomen. De tekeningen hebben alleen historische en geen kunstzinnige waarde.

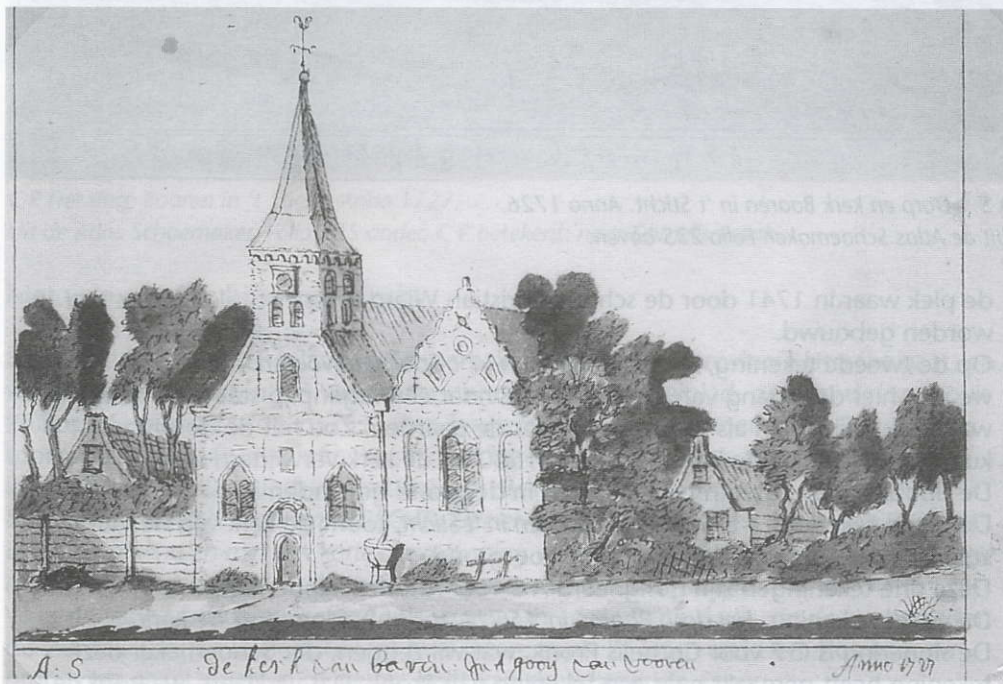
A S De kerk van Baarn in 't Gooij. Anno 1727. Uit de Atlas Schoemaker, 1733. Museum Flehite, Amersfoort 13,5 x 20,5 Penseel in waterverf in kleur. Folio 225 boven.

Schoemaker was een amateur-tekenaar met een wat onbeholpen stijl van tekenen, in tegenstelling tot zijn kameraad Cornelis Pronk (1691 - 1759), een vakman en kunstenaar, wiens tekeningen nog steeds hogelijk gewaardeerd worden.

Het is merkwaardig, dat Schoemaker op de eerste twee tekeningen de kerk van Baarn situeert in 't Gooij en op de twee laatste tekeningen in 't Sticht. Bovendien spelt hij *Baaren* drie keer met twee a's en één keer schrijft hij *baren* met één a. Het is ook opmerkelijk, dat de toren op de vierde tekening smaller en langer is getekend.

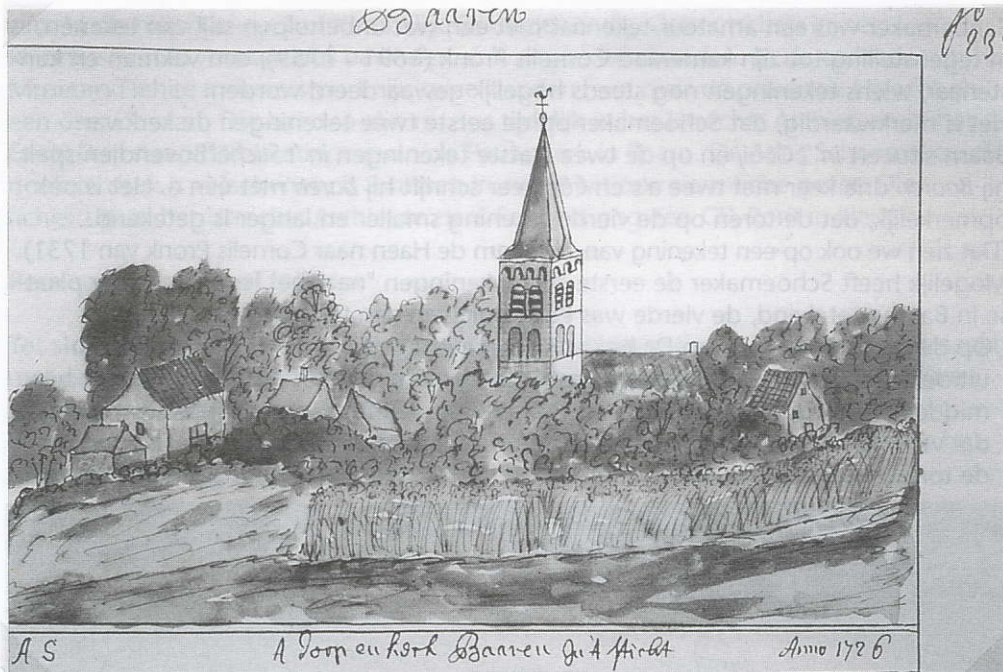
(Dat zien we ook op een tekening van Abraham de Haen naar Cornelis Pronk van 1731). Mogelijk heeft Schoemaker de eerste drie tekeningen "naar het leven", dus ter plaatse in Baarn, getekend, de vierde was een kopie van een tekening van Pronk.

- Op de eerste tekening van *De kerk van Baaren in 't Gooij. Anno 1727*, gezien vanuit de Brink, zien we onder het meest rechtse raam van het schip van de kerk het middeleeuwse poortje dat bij de restauratie van 1992 te voorschijn kwam, maar dat vervolgens weer achter de witte muur is verdwenen. Het uurwerk zit nog op de toren, later zou het naar de spits gaan. Rechts naast de kerk staat een huis, op

A S De kerk van baren in 't Gooij van vooren. Anno 1727.

Uit de Atlas Schoemaker. Folio 225 onder.

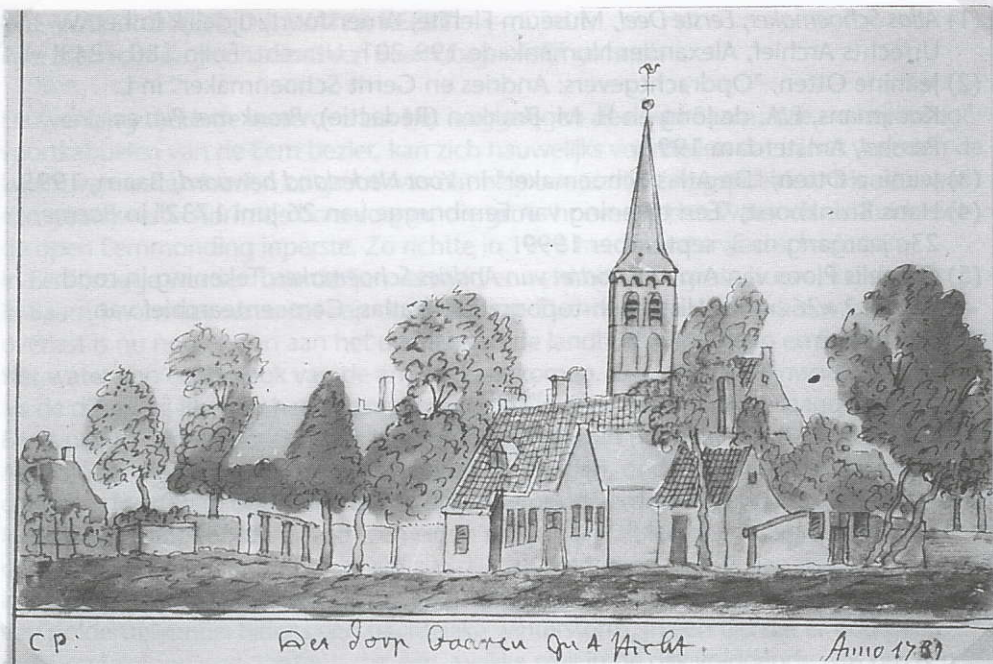

A S 't Dorp en kerk Baaren in 't Sticht. Anno 1726.

Uit de Atlas Schoemaker. Folio 235 boven.

de plek waar in 1741 door de schout Christian Wiarda Plesman *Mes Délices* zou worden gebouwd.

- Op de tweede tekening, *De kerk van Baren in 't Gooij van vooren. Anno 1727*, zien we, dat hier de ingang van de kerk was. Onder een regenpijp staat een stenen waterbak, misschien als drenkplaats voor de paarden. Zou het de doopvont kunnen zijn, die na de Reformatie van 1580 uit de kerk verwijderd werd? De doopvont die later in twee stukken in de grond gevonden is?
- De derde tekening, *'t Dorp en kerk Baaren in 't Sticht*, toont de kerk van de zuidzijde, met een omheining op de voorgrond. Deze drie tekeningen zijn gesigneerd A S voor Andries Schoemaker.
- De vierde tekening, *Het dorp Baaren in 't Sticht*, toont huizen rond de kerk. De signering is C P voor Cornelis Pronk, wat wil zeggen, dat Schoemaker deze tekening heeft gemaakt naar een tekening van Pronk. Dat verklaart, waarom de toren hier wat dunner en langer is.

C P Het dorp Baaren in 't Sticht. Anno 1727.

Uit de Atlas Schoemaker. Folio 235 onder. C P betekent: naar Cornelis Pronk.

Met vele moeite bijeen gebracht

Het *Eerste Deel* van de Atlas van Schoemaker, dat over de provincie Utrecht gaat, en waarin de vier tekeningen van Baarn staan, heeft een titelblad, getekend door Louis Philippe Serrurier (1706 - 1751), een jongere kennis van Schoemaker. De tekening toont een engel die een krans vasthoudt boven een zuil, die bekroond is met een kraaiende haan. Op die zuil staat het opschrift:

Beschrijving van het Stigt van UTRECHT. Derselver steeden en dorpen. Meest alle naar het Leven geteekend en met een korte aanteekening verrijkt en tot dusdanigen stand met vele moeite bijeen gebragt door Andries Schoemaker. 1733. EERSTE DEEL.

Voor de topografische geschiedenis van Baarn en de Pauluskerk zijn de desbetreffende vier tekeningen in deze foliant heel interessant. Zij laten ons zien, hoe kerk en omgeving er uitzagen in de eerste helft van de achttiende eeuw.

Hans Bronkhorst

- (1) *Atlas Schoemaker, Eerste Deel*, Museum Flehite, Amersfoort, tijdelijk in het Utrechts Archief, Alexander Numankade 199-201, Utrecht. Folio 180 - 243.
- (2) Jeanine Otten, "Opdrachtgevers: Andries en Gerrit Schoemaker" in L. Kooijmans, E.A. de Jong en H. M. Brokken (Redactie), *Pronk met Pen en Penseel*, Amsterdam 1997.
- (3) Jeanine Otten, "De Atlas Schoemaker" in *Voor Nederland bewaard*, Baarn, 1995.
- (4) Hans Bronkhorst, "Een tekening van Eembrugge van 26 juni 1732" in *Baerne*, 23e jaargang nr 3, september 1999.
- (5) Cornelis Ploos van Amstel, *Portret van Andries Schoemaker*. Tekening in rood krijt 312 x 262 mm. Historisch-topografische atlas, Gemeentearchief van Amsterdam.

WIE WATER DEERT, DIE WATER KEERT

Rijke bron voor de geschiedenis van Baarn toegankelijk gemaakt

Eeuwenlang teisterde wateroverlast het laaggelegen deel van Baarn. Wie nu het rustige voortkabbelen van de Eem beziet, kan zich nauwelijks voorstellen dat in het verleden de kracht van watervloeden zo groot was dat hele boerderijen wegspoelden. Meestal was een noordwesterstorm de boosdoener, die grote hoeveelheden water uit de Zuiderzee de open Eemmondig inperste. Zo richtte in 1916 het zeewater veel schade aan. In Eembrugge werden boerderijen vernield en verdrong een grote hoeveelheid vee. In Baarn kwam het water tot aan de Kerkstraat. Dat men hier voorbereid was op wateroverlast is nu nog te zien aan het uiterlijk van de landhuizen Veltheim en Eemwijk. Het water kon echter ook van de andere kant komen. Overvloedig Rijnwater stroomde, als de dijken bij Rhenen het begaven, door de Gelderse vallei naar de laaggelegen Eempolders. Samenwerking was voor de bewoners van het gebied ten noorden van Amersfoort dus geboden om droge voeten te houden, onder het motto: wie water deert, die water keert. Van oudsher was het dijkonderhoud verdeeld over de grondeigenaren. Ieder was verantwoordelijk voor een eigen stukje dijk. Dit leidde in de praktijk vaak tot conflicten. Niet iedereen onderhield zijn dijkvak even goed, terwijl een dijkdoorbraak wel in het hele gebied grote schade zou aanrichten. Men moet zich de toestand indenken van polderbewoners tijdens een nachtelijke winterstorm, in een tijd dat er nog geen radio en telefoon was. Wetend dat één zwakke plek in de dijk voldoende was om een grote massa water over het land te laten spoelen. Buiten was het aardedonker.

Oprichting waterschappen

Behalve het gevaar voor overstromingen was er nog een bedreiging voor het lage land: overtollig regen- en kwelwater. Het land werd hierdoor te drassig om het te kunnen gebruiken. Voor de afwatering ervan dienden wetingen en afwateringssloten. Deze mochten niet dichtgroeien en hadden dus regelmatig onderhoud nodig. Vooral door de conflicten over nalatig onderhoud van dijken en watergangen kwam het op den duur tot een gereguleerde samenwerking, resulterend in waterschappen, waarin gewoonlijk grootgrondbezitters de dienst uitmaakten. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw kreeg de overheid wat meer zeggenschap in de Eemlandse waterschappen, die geleidelijk aan werden samengevoegd en een steeds groter gebied gingen bestrijken. Tegenwoordig zorgt het waterschap Vallei & Eem voor droge voeten in de Eempolders. Vijftien jaar geleden is de archivaris van dit waterschap, drs. M. Mijnsen-Dutilh, begonnen met de inventarisatie van de archieven van de waterschappen die in het verleden in het Eemland hebben bestaan. Onlangs is deze inventarisatie afgerond en het resultaat mag er wezen. Dertig archieven zijn, verdeeld over zes banden, op eenzelf-

de wijze geordend en beschreven, zodat ze gemakkelijk onderling zijn te vergelijken. Elke inventaris is voorzien van een inleiding, waarin de (voor) geschiedenis, de taakuitoefening en het functioneren van het desbetreffende bestuur worden behandeld. Deze inleiding bevat verwijzende noten en is dermate uitgebreid dat het in veel gevallen niet meer nodig is de stukken uit het archief zelf te raadplegen. Ter verduidelijking zijn topografische kaarten en tekeningen toegevoegd, alsmede een index van trefwoorden. De opgenomen naamlijsten van bestuursleden en ambtenaren zijn niet alleen voor genealogen, maar ook voor beoefenaren van lokale en regionale geschiedschrijving hoogst interessant.

Bekende namen

Opvallend is dat vier van de zes banden belangwekkende informatie over de geschiedenis van Baarn bevatten. Het gaat om *Het Hoogheemraadschap van de Bunschoter Veen- en Veldendijk, Polders en waterschappen gelegen ten noorden van Hoogland, Waterschap Beoosten de Eem en de Commissies voor de ruilverkaveling Beoosten de Eem en Dijk- en Polderbesturen onder Eemnes*.

De twee banden waar Baarn zelf niet in voorkomt, maar die wel veel materiaal bieden ter vergelijking en natuurlijk onmisbaar zijn voor het verkrijgen van een regionaal beeld, zijn *Polders en waterschappen gelegen onder Bunschoten en Waterschappen gelegen op het Hoogland*. Dat Baarn in zoveel inventarissen genoemd wordt heeft vooral te maken met de bijzondere ligging van het dorp, zowel westelijk als oostelijk van de Eem. Bovendien speelden verschillende mensen die hier een buiten bezaten, zoals Joan Bicker en Hendrik A. Laan, een belangrijke rol in naburige dijk- en polderbesturen. Ook andere bekende namen als die van de burgemeesters Frans Pen en Jacob C.G.C. Laan komen we tegen. In de volgende *Baerne* zal een beeld worden geschetst van het waterschapsverleden van Baarn met behulp van de informatie uit deze inventarissen. Alle zes banden zijn te raadplegen in de verenigingsbibliotheek in de Oudheidkamer. De archieven zelf zijn ondergebracht bij het Gemeentearchief Amersfoort. De inventarisbanden zijn daar ook te koop voor vijftien of twintig gulden per stuk.

De archivaris leerden we al eerder kennen als een ter zake kundig auteur in het boek *De Eemlandsche Leege Landen, ontginningen rond de mond van de Eem in de 12e en 13e eeuw* (Utrecht 1995), dat zij samen met prof. dr. C. Dekker schreef. Hierin is het ontstaan beschreven van het gebied, waarvan zij nu het waterschapsverleden toegankelijk heeft gemaakt. Met deze inventarisatie heeft zij een monument opgericht voor degenen die de Eempolders maakten en instandhielden. Aan de noeste arbeid van toen danken wij een nog immer fascinerend vergezicht over het weidse landschap. Hoe lang nog?

Yvonne van den Akker

VAN LETTENMEIJER AAN DE BRINK

"Tot het bosje Van Ijsendijk, 't Maarschalkerbos, is ongeveer één kilometer". Zo vertelde ik mijn leerlingen als ze geen voorstelling hadden van de lengte van één kilometer.

Dat is nu ook alweer verleden tijd, want Lettenmeijer's garagebedrijf aan de Brink, voor veel Baarnaars een begrip, verhuisde mei '98 naar het bedrijvenpark 'De drie Eiken' en betrok daar een prachtig nieuw, futuristisch ogend bedrijfspand, showroom en garage. Daarmee is een 'milieuvriendelijk' bedrijf, dat zich in 1929 aan de Brink vestigde, uit 't centrum van Baarn verdwenen.

Juli 1998 begon de sloop van 't oude pand, eens de prachtige villa 'Nieuwerhoek' van mejuffrouw J.M.F. Ijsendijk, waarvan de bovenverdieping nog origineel was. Rechts van de villa was de prachtige villatuin.

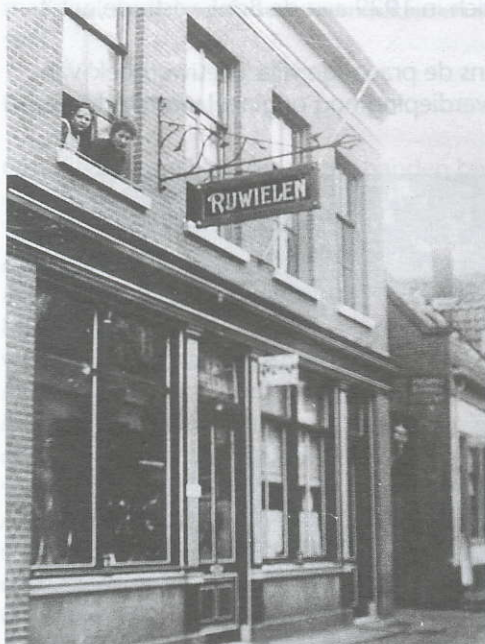

Als u goed kijkt kunt u de hooiberg zien van de boerderij van Schouten, links op de foto achter de struiken. De foto moet van omstreeks 1890 zijn. Nu staan in de tuin een woonhuis met ernaast rijwielhandel Van Drie en cafétaria 'De Ronde Hoek'.

"Waar eens villa 'Nieuwerhoek' stond en Lettenmeijer later, kuult nu het gat van Baarn." Vorig jaar had ik een gesprek met de heer M.Lettenmeijer over 'hoe 't allemaal zo tot

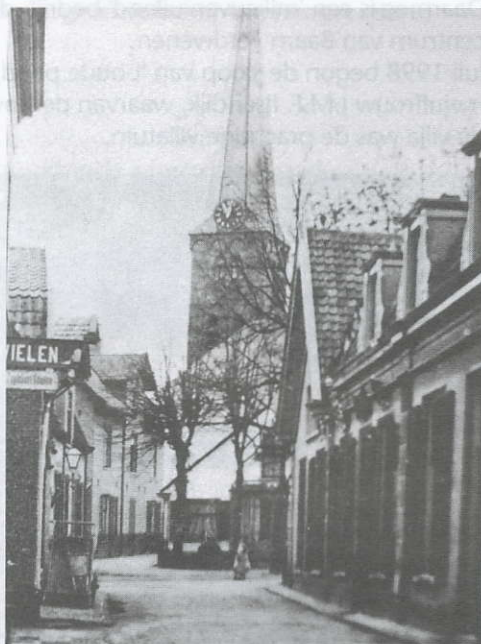
stand gekomen is', kortom de geschiedenis van het garagebedrijf. Hij toonde mij twee goed verzorgde geschriften waarin de geschiedenis keurig geboekstaafd was. Ik volg nu het verhaal van de heer M.Lettenmeijer.

"Hier volgt een stukje geschiedenis over de firma Lettenmeijer, waarvan ik de derde generatie ben en mijn zoon Ronald de vierde. Mijn opa was chauffeur bij Pierson, de bankier, en begon in 1919 een fietsenzaak in de Nijverheidsstraat in Baarn. Hij nam de zaak van Van Gemenen over en werd daar een bekende Gazelle dealer.

De Nijverheidsstraat

foto C. v.d. Steeg

De Nijverheidsstraat

foto M. Lettenmeijer

De oppervlakte van de showroom was 2 vierkante meter, de werkplaats 6 vierkante meter en de loods 4 vierkante meter. Tien jaar later durfde hij de grote sprong naar de Brink te wagen en kocht hij de villa 'Nieuwerhoek' voor, schrikt u niet, f 12.500,-.

Opa en mijn vader hielden zich in de beginjaren op de Brink bezig met taxirijden, auto- en fietsreparatie, fietsverkoop van het merk Gazelle en de verkoop van de eerste brommers van het merk Solex en zij hadden een autostalling. Zij waren dus duizendpoten.

In de Baarnsche Courant van juli 1953 las ik een rijmpje met de volgende tekst:

'Heeft u een hekel aan fietsen of lopen?

Moet u bij Lettenmeijer een Solex kopen.'

Lettenmeijer aan de Brink ± 1929, Links het oude raadhuis

foto M. Lettenmeijer

Tijdens de oorlog reden opa en vader taxi in een Fiat 1500 met een gasballon op 't dak. In 1945 hebben zij voor één jaar het dealerschap gehad van Citroën. Dat was niet zo'n groot succes. In 1948 werd de firma Lettenmeijer Fiat-dealer. Het jaar 1998 is dus een kroonjaar. Met een bon en contant geld op zak, moesten de auto's worden opgehaald bij Leonard Lang in Amsterdam.

Met de familie Pierson heeft de firma Lettenmeijer altijd goede contacten onderhouden. Zij adviseerden ons in 1967 om een NV. op te richten. In 1971 werd de NV. een BV. en in 1986 is ook Lettenmeijer Beheer BV. opgericht.

Om nog even terug te keren naar het gedichtje van Opa:

'Heeft u een hekel aan fietsen of lopen?

Ga dan nu een Fiat of Lancia bij Lettenmeijer kopen!.'

Aldus het verhaal van de heer M. Lettenmeyer, wiens zoon Ronald sinds mei 1998 het bedrijf in het prachtige pand aan de Tolweg 11 in het bedrijvenpark 'De Drie Eiken' voortzet.

B. Stomp.

VERENIGINGSNIEUWS

VAN BAERNE TOT BAARN om te lezen en te herlezen

Er is in het afgelopen jaar in elk nummer van Baerne aandacht besteed aan het boek dat is uitgegeven ter gelegenheid van ons 25-jarig jubileum.

De plaatselijke en regionale pers hebben hieraan ook hun steentje bijgedragen.

Het aantal exemplaren dat van 'Baerne tot Baarn' inmiddels is verkocht heeft onze stoutste verwachtingen overtroffen. Van de oplage van 2500 stuks is nog een bescheiden aantal in voorraad bij boekhandel Den Boer.

Leden die het boek nog willen aanschaffen wordt aangeraden daarmee niet te wachten. De prijs bedraagt, zoals bekend, f 39,95.

Paleis Soestdijk, 9 december 1999

Hooggeachte Heer Van de Kraats,

Heel veel dank voor de toezending van het boek

"van Baerne tot Baarn".

Ik zal het met interesse doornemen.

Met vriendelijke groeten.

Prins der Nederlanden

Wij zoeken.....

In de kwart eeuw van het bestaan hebben leden zich voortdurend ingezet om de Historische Kring tot bloei te brengen. En niet zonder succes!

Onze vereniging heeft inmiddels een ledenbestand van ruim 500. Al deze leden hebben gemeen dat zij geïnteresseerd zijn in geschiedenis en zeker in die van Baarn.

Mede dank zij het in november j.l. uitgegeven boek 'Van Baerne tot Baarn' is de Kring een bekend fenomeen geworden.

Als bestuur zijn wij op zoek naar enige vrijwilligers die met regelmaat of incidenteel de helpende hand willen bieden.

Er is behoefte aan iemand die in de Oudheidkamer bezoekers ontvangt en te woord staat, die diverse werkzaamheden organiseert en coördineert, zoals collectiebeheer en het inrichten van tentoonstellingen.

Ook is welkom een lid, dat de kunst verstaat dorpsgenoten te interviewen, die interessante verhalen te vertellen hebben over personen en gebeurtenissen uit het verleden.

Wie aardigheid heeft in het invoeren van gegevens in de computer kan bij de Kring ook terecht.

De werkgroep archeologisch onderzoek kan eveneens versterking gebruiken.

Voor het inrichten en de personele bezetting van onze kraam op de culturele markt op 2 september a.s. stellen vast wel enige leden zich beschikbaar.

Sinds 1995 wordt ook in Baarn jaarlijks op de 2e zaterdag in september de Open Monumentendag gehouden. De vertegenwoordiging van onze Kring in het plaatselijke comité wil na 5 jaar worden afgelost.

Werken voor en in de Historische Kring geeft voldoening. Geheel **VRIJBLIJVEND** kunt u mij bellen voor nadere informatie. Tel. 035-5421000.

J.G. van de Kraats, voorzitter.

ONBEKENDE VONDST IN ARWE-DEPOT

Tijdens de inventarisatie van het ARWE-depot t.b.v. de provinciale inventarisatie van musea en Oudeheidkundige collecties, kwamen we een vondst tegen die jaren geleden aan de ARWE is geschonken.

Het stuk is gevonden bij graafwerkzaamheden langs de Eem.

Het geheel is van gesmeed ijzer en 21,5 cm lang.

Het linkergedeelte is een holle buis met halverwege een verdikking en in de buis een vastgeroeste kantelbare pal.

Door middel van de is het mogelijk geweest om het voorwerp in een holle buis vast te klikken en weer los te koppelen.

Het rechter gedeelte is een vierbladige gesmede punt. Het geheel doet enigszins denken aan bijvoorbeeld een bajonet maar er zijn nog geen vergelijkbare voorbeelden gevonden.

Voor reacties kunt u contact opnemen met Jan van der Laan, voorzitter van de Arwe. Tel. 035-5411656

REMBRANDT EN ONS'LIEVE HEER OP SOLDER

Het kan zijn dat u één van de 200.000 bezoekers was, die 'Rembrandt zelf' ontmoet heeft in 't Mauritshuis in Den Haag, maar misschien ook wel niet, want er werden 340.000 bezoekers verwacht.

Hoe dan ook, het leek ons een goed idee eens te gaan kijken in het woonhuis van Rembrandt aan de Jodenbreestraat in Amsterdam, waar hij woonde en werkte van 1639 tot 1660. Dit in combinatie met een bezoek aan Ons-Lieve-Heer op Solder aan de Oudezijds Voorburgwal.

Zaterdag 13 mei a.s. organiseren wij een excursie naar Amsterdam. Na aankomst van de trein van 09.51 uur uit Baarn, varen we met de museumboot (watertaxi) om 10.30 uur van het Amsterdams Koffiehuis, tegenover 't Centraal Station, in een half uur naar het Rembrandthuis. Koffie of thee drinken we aan boord. Om 11.15 uur zal een gids ons rondleiden in het Rembrandthuis. Het woonhuis met de Kunst-caemer werd onlangs gerestaureerd en in oorspronkelijke staat hersteld en ingericht.

December 1999 werd het heropend. In de kunst-caemer liggen albums met bijna alle etsen (250) van Rembrandt. Er zijn schilderijen te zien van zijn leerlingen en leermeesters, o.a. Govert Flinck en Pieter Lastman.

Na de rondleiding, ongeveer 12.15 uur, lopen we in een kwartiertje naar de Nieuwmarkt met de Waag. Rondom dit marktplein zijn veel eetcafés, waaruit we, na onderling overleg, kunnen kiezen voor een lunch.

Om 13.30 uur verzamelen we voor de Waag voor een korte wandeling, ongeveer 10 minuten, naar de Oudezijds Voorburgwal 40, want hier is 't museum Amstelkring 'Ons Lieve Heer op Solder'.

Het is een prachtig 17de eeuws grachtenpand, gebouwd, in opdracht van de kousenkoopman Jan Hartman, tussen 1661 en 1663.

Na de alteratie van 1578 (Amsterdam werd toen Protestants), was het de Katholieken verboden hun godsdienst in 't openbaar uit te oefenen. Op drie zolderverdiepingen van zijn huis, richtte Jan Hartman een R.K. huiskerk in. Alhoewel er bij vele particulieren compleet ingerichte schuilkerkjes zijn geweest, bleef deze zolderkerk als enige in haar 17de eeuwse staat bewaard. Ook een deel van de schilderijen, beelden en kerkzilver is hier nog te zien. De 'Sael', de sjeke woonkamer van Jan Hartman, evenals het kapelaanskamertje en 't 17de eeuwse keukentje (met 't 'gemack') zijn nog in originele staat te bewonderen. Ook het Barokorgel uit 1794 wordt zelfs nog regelmatig bespeeld tijdens de kerkdiensten en bruiloften die er nog steeds gehouden worden.

Er is geen rondleiding mogelijk. Wel is er gratis een duidelijke schematische 'papierenen rondleiding' beschikbaar. Het gebouw is nog in origineel 17de eeuwse staat, en heeft dus enkele smalle, houten 16 treden trappen.

Rond 15.15 uur verzamelen we bij de uitgang; einde excursie. We zijn dan vrij om nog ergens iets te gaan drinken of de terugtocht te aanvaarden.

Deelname aan de excursie kost f 17,=.

Retour N.S. Baarn-Amsterdam C.S. met kortingskaart f 11,=.

Toegang Rembrandthuis met M.J.K.- N.S. gratis.

Toegang O.L.H. op Solder met M.J.K.- N.S. gratis.

Wie kan meerijden regelt zelf de reiskosten met de chauffeur.

Let wel, parkeren in Amsterdam is moeilijk en duur.

De museumboot vertrekt om 10.30 uur van 't Amsterdams Koffiehuis tegenover 't C.S.

Aanmelden voor 25 april per telefoon (035- 5424621) of schriftelijk bij Bert Stomp, Leeuwerik weide 26, 3742 XR Baarn.

Eén week voor de excursie krijgt men bericht hoe of wat.

In het Rembrandt huis mag de rond te leiden groep niet groter zijn dan max. 20 personen.

Tentoonstelling in de Oudheidkamer over het Eemdal

Wat hebben een foto van spelende kinderen in een zwembad, een maquette van kasteel Ter Eem en een schilderij van molen De Baars met elkaar gemeen? Dat deze en nog veel meer voorwerpen die te maken hebben met het Eemdal zijn opgesteld in een onlangs ingerichte expositie in de Oudheid-kamer.

Veel Baarnaars wandelen of fietsen graag langs de Eem. Ze zien de Praamgracht, de loswal, de Eembrug, waarbij sommigen weleens terug zullen denken aan de oude brug. Anderen herinneren zich vol weemoed de theetuin van Jas van Schaik. Dat was

toen nog een aardig eindje wandelen vanuit Baarn. Nu heeft de plaats zich zo uitgebreid, dat de onlangs opgeleverde wijk Eemdal VI tegen de rivier aan ligt, waarmee Baarn 'een dorp aan de rivier' is geworden.

Ter gelegenheid hiervan heeft de Oudheidkamer samen met de Archeologische werkgroep (ARWE) een tentoonstelling ingericht over het Eemdal. Via een denkbeeldige wandeling, die begint bij de Praamgracht en eindigt in Eembrugge, krijgen de bezoekers te zien hoe dit gebied er vroeger uitzag. Zo zijn op de tentoonstelling bodemvondsten te bezichtigen die zijn opgegraven op de plaats waar voorheen Huis Ter Eem stond, een kasteel dat in de veertiende eeuw op de rechteroever werd gebouwd bij de Eembrug. Ook aanwezig is een maquette van dit gebouw, eens een belangrijk grenskasteel van de bisschop van Utrecht, en een luchtfoto waarop duidelijk te zien is waar het kasteel heeft gestaan. In vitrines zijn vondsten als aardewerk

De Eemsche Molen, geschilderd door Wout Verhoef naar een aquarel van Frederik Willem Veldhuysen. De molen stond tot omstreeks 1830 bij de Eem, op een opgehoogd stuk land, nu tegenover de zuidoostelijke hoek van Eemdal VI.

en een bronzen pijlpunt te zien. Opgravingen elders in het Eemdal hebben de kennis van het verleden eveneens aanzienlijk verrijkt. Daardoor kon nog een maquette worden vervaardigd: van de fundamenteën van molen de Baars, ofwel de Eemsche Molen. Plattegronden geven aan waar de molen stond, die begin negentiende eeuw is afgebroken. Gelukkig is de molen kort daarvoor nog in een aquarel afgebeeld door een Baarnse kunstenaar, zodat we het uiterlijk van de molen kunnen reconstrueren. Behalve maquettes, topografische kaarten en bodemvondsten zijn op de tentoonstelling oude foto's, tekeningen, schilderijen en een aantal gebruiksvoorwerpen te zien. Vooral de vele foto's geven een heldere weergave van het verleden. Het zwembad van Thijmen de Ruig, de ijsbaan, de camping, de jachthaven, de loswal, café Kuyer, café Eemzicht en nog veel meer. Niet alleen op de foto's, maar ook in het echt, zijn klederdrachten uit deze streek te bezichtigen. De makers van de tentoonstelling hebben een schat van materiaal over dit laaggelegen deel van Baarn bij elkaar gezocht en gezorgd voor duidelijke tekst en uitleg erbij. Voor iedere Baarnaar die meer van zijn omgeving wil weten een aanrader! De openingstijden zijn dezelfde als die van de Oudheidkamer: op maandagen van 10.00 tot 12.00 uur en van 20.00 tot 22.00 uur.

Aanwinsten Oudheidkamer

Twee foto's van schilderijen van H.R. van der Flier

Kluwenhouder

Drie kopjes van kinderserviesje (uit de jaren 1940-1945)

De Ruyter hagelslag-blikje

Geëmailleerd naamplaatje Bewakingsdienst, ca. 1920

Dia-apparaat en flitser

Aquarel van hoek Brinkstraat/Kerkstraat, gemaakt door Herman Hilhorst

Videoband *Honderd jaar beeld van Nederland*

Videoband *Familie Hageman*

Amateurtabak

Sweater muziekvereniging Crescendo

Geborduurde waszak

Topografische kaart van Baarn en omgeving uit 1909

Videoband *Speelfilm Baarn/Soest*

Hooikist

Bidet

Millenniumbeker, -sjaal, flesje champagne en glazen.

Aanwinsten bibliotheek

R.J. van der Maal en Y. van den Akker, *Van Baerne tot Baarn* (Baarn 1999).

Thomas Jan Cleij, *Conjugated Silicon Based Polymeric Materials* (dissertatie Universiteit Utrecht, 1999).

A.W. Reinink en J.G. Vermeulen, *IJskelders. Koeltechnieken van weleer* (Nieuwkoop 1981).

C.G. Bogaard, *Kasteel-Museum Sypesteyn* (Nieuw-Loosdrecht 1999).

Utrechtse biografieën Het Eemland 2. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Eemlanders (Utrecht 1999).

M. Mijnsen-Dutilh, *Inventaris van het archief van het Hoogheemraadschap van de Bunschoter Veen- en Veldendijk (1601) 1603-1942 met Retro-acta betreffende het beheer en onderhoud van de Veendijk en de schouw van de Veldendijk (1496) 1533-1603* (Amersfoort 1997).

M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de polders en waterschappen gelegen ten noorden van Hoogland 1545-1928* (Amersfoort 1997).

M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de polders en waterschappen gelegen onder Bunschoten 1641-1942* (Amersfoort 1998).

M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de waterschappen gelegen op het Hoogland 1683-1972 (1982)* (Amersfoort 1998).

M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van het waterschap Beoosten de Eem en de Commissies voor de ruilverkaveling Beoosten de Eem (1901) 1929-1972 (1978)* (Amersfoort 1998).

M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de dijk- en Polderbesturen onder Eemnes 1681-1864 (1895)* (Amersfoort 1999).

Jaarvergadering 28 maart

De jaarvergadering voor alle leden begint om 20.00 uur in de "Speeldoos", Rembrandtlaan 35 te Baarn. De zaal is geopend om 19.30 uur.

Inleverdatum kopij Baerne 20 april a.s.

WANDELEN IN DE LAANSTRAAT 2

We vervolgen onze wandeling, zoals aangekondigd in 'Baerne' van september '99. Maar eerst wil ik u nog enkele hoeken van de Brink laten zien en dan gaan we de volgende keer echt de Laanstraat in.

Allereerst deze mooie afbeelding, foto, van de villa 'Mes Délices', aan 't eind van de bomenrij links, de plaats waar nu 't oude raadhuis staat. Links ziet U nog een stukje van de Pauluskerk met op de voorgrond 't hek van de pastorie. Maar 't gaat op deze foto vooral om de rust die ervan uitgaat. Er staan welgeteld vier mensen op die, op één na, front maken naar de fotograaf. Een prachtige lantaarnpaal vult de voorgrond, de bomenrij met de weg erlangs, leeg, op een overstekende figuur na. De weg loopt uit in de Laanstraat, met op de hoek het latere wolwinkeltje van de dames Van de Berg. Met recht kun je spreken van een romantisch beeld van een lommerrijk plein genaamd 'Brink', uit de vorige eeuw.

Hier staan we op de Brink en kijken de Eemnesserweg in. Rechts zien we 'Klein Adrichem' met ernaast het Schoutenhuis. Achter de ramen van 'Klein Adrichem' aan de Eemnesserweg-kant, werd vaak werk van 'Arbeid Adelt' geëtaled. Het huis werd 't laatst bewoond door dokter Voorthuizen. Het werd begin 30er jaren afgebroken voor verbreding van de Eemnesserweg. Links stond de villa, het laatst bewoond door de familie Van Lidt de Jeude, Brink nr 16. Daarachter stond aan de Eemnesserweg en net niet zichtbaar, achter de bosschages, de villa 'Lommeroord', bewoond door de familie Meursing en door notaris Dithuizen. Tijdens de oorlog heeft 't distributiekantoor er even gezeten, dat later verhuisde naar de Cantonlaan. Ook de leesbibliotheek en 't belastingkantoor hebben er een tijdje een onderkomen gehad. Na de oorlog zat er de uitgeverij van Ko Beumer ('De Boekerij?'). Nu staat er het flatgebouw 'Brinkendael', tegenover de Kampstraat.

Van 1932. We zien een dorstige jongen drinken uit de hardstenen drinkbak op de Brink. Op de rand van de bak stond, 'Aangeboden door de V.V.V.'. In 1943 werd de drinkbak op last van het gemeentebestuur verwijderd. Op de achtergrond staat het nieuwe gemeentehuis, dat in 1907 in gebruik werd genomen. Het jaar ervoor had de gemeente 'Mes Délices' gekocht en laten slopen. In 1866 kreeg de gemeente haar eerste gemeentehuis annex postkantoor in de Hoofdstraat. Nu staat er de bibliotheek. Naast het gemeentehuis ziet u nog net het mansardedak (zolderkamer onder het dak) van nr.19 in de Laanstraat. Het is de vroegere boerderij annex bakkerij met woonhuis van de familie Van Dijen. Hij was de warme bakker. De oven en de pekelbakken, die men ooit gebruikte bij 't kaas-maken, zijn er onlangs, bij een (inwendige) verbouwing, uitgesloopt. Nu zit er een meubelwinkel. 's Zomers stond naast de drinkbak op de Brink de ijsverkoper Van Surksom met z'n ijskar. Op z'n kar stond het volgende te lezen: 'De spatsies van Surk, zijn zo fijn, ze lusten ze allen groot en klein'. Spatsies komt van spatel, waarmee hij z'n ijs roerde.

Bert Stomp.

DICK PRINS

ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

BELASTINGVRIJ SPAREN

HYPOTHEKEN

Maatwerk tegen concurrerende rentepercentages

ASSURANTIE

Zeer goede voorwaarden tegen scherpe tarieven

PENSIOENEN

Belangrijk in verband met terugtrekkende overheid

JONGEREN TOEKOMST PLAN

Speciaal voor jongeren die een onbezorgde toekomst willen

Ons advies is gratis overdag en ook 's avonds

Tel. (035) 541 13 59

Fax (035) 541 00 63

Nachtegaalhof 10

3741 WZ Baarn

APOTHEEK JULIUS

Apothekers: *O.P. Hofkes, E. Hofkes-Dazert
en M.A. Smulders-de Jong*

**LAANSTRAAT 26
3743 BG BAARN
TELEFOON (035) 541 24 32**

**Uw adviseur
bij verkoop,
aankoop, taxatie,
financiering en
verzekering van
onroerend
goed**

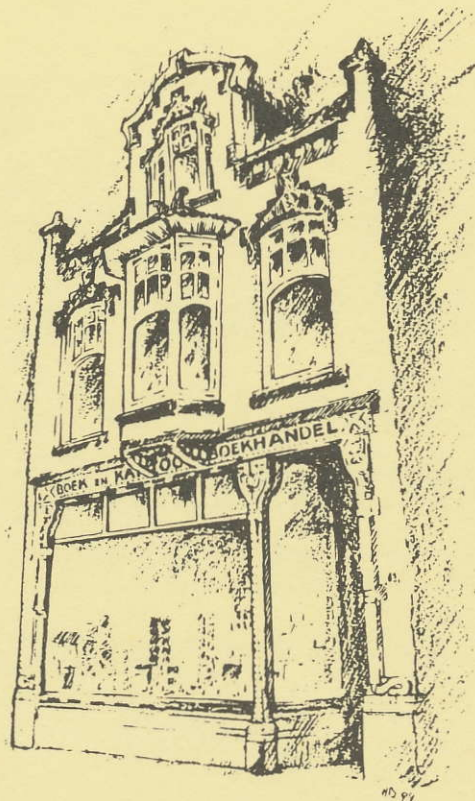

VAN BERKUM MAKELAARS

MAKELAARS IN EN TAXATEURS VAN ONROERENDE GOEDEREN

Nieuw Baarnstraat 93, postbus 135, 3740 AC Baarn.

Telefoon 541 84 45* Lid NVM

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 541 20 32

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken